

leghatásosabban formálja a benne élő tagok (szülők, gyermekek egyaránt) személyiségét. De joggal tehetjük fel a kérdést: valójában mi állhat a családban az értékskála csúcsán? Izgalmas feladvány, még nagyobb horderejű kihívás megtalálnunk a meggyőző választ. Ez a tanulmány (előadás) a család működésére, legmélyebb tartamára a jóság, a jóra valósság pedagógiai és erkölcsi elvét, erényét kívánja ajánlani.

Kiss Endre

Gemeinschaft – Gesellschaft - Gemeinschaft

Ferdinánd *Tönnies*, eltérően Durkheimtől, Webertől, de még Simmeltől is, szinte monografikus részletességgel dolgozza fel a család létformáját. Magasrendű tudományosságának és egyben nemes tradicionalizmusának, konzervativizmusának okán köszönhetően a család jelenségköre nála elsősorban nem a szerelemfilozófia közvetítésével érintkezik az erkölcsi szférával.

Koncepciójában a család kutatása tudományos feladat. A család közvetítésével válik a szociális probléma érdemileg erkölcsi kérdéssé.

Az erkölcs, a család és a szociális probléma olyan széles felületeken fedik át egymást, ami helyenként szinte egymás szinonimájává teszi őket. Ez a majdhogynem az azonosságáig elmenő közelség sajátos politikai-filozófiai értelmezésekhez is elvezeti Tönniest, amelyek egy világnézet szinte maradéktalan megfogalmazásához vezetnek. Ez az alapzat, amelyről tekintve liberalizmus, szocializmus és anarchizmus majdhogynem azonossá válnak egymással.

Tönnies gondolatmenete eszmetörténetileg majdhogynem hibátlan. Meglepő módon azonban éppen az a szociológiai mozzanat hiányzik e szociológiai mondott elemzésből, s ez éppen a 19. századot már oly mélyen meghatározó szociális differenciálódás.

Előadásunkban Tönnies *Gemeinschaft-Gesellschaft*-elméletét történetileg az őt követő korszakokra is alkalmazzuk, és ezeknek az egyes alkalmazásoknak a szövegösszefüggésében keressük meg a család változó helyét.

A történetileg későbbi korszakokra való kivetítés alapvető tartalma az a dilemma lesz, hogy ugyan a *Gemeinschaft* valóban átfelőlódik *Gesellschaft*-ba (annak minden jól ismert kísérő jelenségével), de bizonyos történelmi helyzetekben (amelyeket természetesen egyenként kell definiálni) a *Gesellschaft* ismét átmenet *Gemeinschaft*-ba.

Az előadás azt próbálja rekonstrálni, mi történik ezekben az esetekben a családdal

Kelemen Katalin

A zsidó vallás családi rítusainak újraértelmezése a mai vegyes családokban

A zsidó közösséget tragikus mértékben megcsonkító holocaust és a modernizáció -a vallási közösségek zártságát fellazító- hatása következtében mára tömegessé vált a zsidó- nem zsidó vegyes házasság gyakorlata, egyebek között Magyarországon is. Ezekben a családokban a valláshoz kötődő életciklus események (pl. esküvő, temetés) megélése új szükségleteket teremt, amelyre a hagyományos vallásjognak és egyházi intézményrendszernek még nincs válasza. A felmerülő kérdések közül néhány: Autentikus-e egy olyan esküvő, amelyet rabbi és keresztény pap együtt "celebrál"? Mi történjék az eljegyzési esküformulával: „Megszentellek magamnak Mózes és Izrael törvénye szerint” vegyes párok esetében? Elveszíti-e zsidóságát halálában az a zsidó, aki végakaratóban hamvasztást kért? Nevezhetünk-e zsidó temetésnek bármilyen olyan szertartást, amely a megszentelt zsidó temető falain kívül történik? Van-e a vallások keretein belül megoldás arra, hogy egy életet együtt leélt zsidó- református házaspár a házastársak halála után együtt nyugodjon?

A progresszív irányzat jelenleg egyedüli Magyarországon élő rabbija osztja meg e tárgyban húsz éves lelkipásztori működése tapasztalatait és gondolatait. Hogyan egyeztethető össze a tradicionális halacha és a ráchmónesz (irgalom), a vallási intézményrendszer és a humánus? Dilemmák és megoldási kísérletek, a jövő felé vezető út.

Kovácsné Faltin Erzsébet

A magyar Szent Család

Amikor Magyarországon családról beszélünk, mi több, a családi kötelék primátusára egy egész esztendőt nevezünk, egy évnyi tevékenységünk a családot ünnepli, nem maradhat el a magyar szent család meg- és felidézése.

Belegondoltunk-e valaha is abba, miközben mindennapi apró-cseprő dolgainktól kimerülten rogyunk le esténként, hogy Szent István és felesége, Boldog Gizella a Kárpátok ölelésében, a családon alapuló törzsi rendben területet foglaló, törzsenként letelepült különböző nemzetiségű, a magyar-magyar törzs elsőbbségét elismerő törzsi nagycsaládok vérszövetségét Európa egyik legnagyobb államává tették?

És vajon az eszünkbe jutott-e, s ha igen, érzelmileg hogyan azonosultunk azzal, hogy államalapító nagy királyunknak és történelmünk legszentebb, legigazabb királynéjának édesapja, édesanyja, testvéreik voltak, miközben ők maguk édesapa és édesanya lettek/voltak? Szent István királyunk és hitvese Boldog Gizella 995-től 1038-ig álltak egymás mellett jóban rosszban, egymás támaszaiként, csekély öröm mellett elviselve az elviselhetetlent: belharcok és külső támadások özönét; testvér ármánykodását; kisdedeik, serdülő és felnőtt fiúk halálát; merényleteket; s végül Gizella egyedül a kiteszítottságot, szeretett hazája elhagyására kényszerítettséget.

Az első magyar királyi pár élete, családjukkal, egymással, alattvalóikkal tanúsított viselkedése példaadó volt és maradt!

Kürti László

A család és a nagycsalád változásai Csereháton és a Kiskunságban

A társadalomtudományokban általánosan elfogadott a nukleáris- és a nagycsalád-modellről alkotott alábbi elképzelés. Az előbbinél csak a szülők és a gyerekek él egy háztartásban, az utóbbi – jellemzően a falusi/paraszti társadalom 20. század előtti közösségeiben – a több generációs patriarchális családmódot jelenti. Ma a nagycsalád elnevezés jobbra a több gyermeket nevelő házaspárra vonatkozik; a 20. század első évtizedében a többgenerációs paraszti nagycsalád a szülők és nagyszülők, a gyerekek és az unokák egy háztartásban való tartozását foglalta magában. Az a két terület ahol a család változásait figyelhetjük meg, egyfelől a palóc régió szomszédságában elterülő Héthatár (Cserehát, Abaúj) határ menti falvai, illetve a kiskunság peremén található jársági telepések által létrehozott községek mentén található. A palóc nagycsalád, a had leírása ismert a 19-20. századból, a jász kirajzás a kiskun területre a több generációs nagycsaládot a 20. századig fenntartotta. A másik, a csereháti Hétfalu vagy Héthatár területéről eddig jóformán semmiféle adat nem áll rendelkezésünkre. Annyi bizonyos, hogy a 18. századi felvidéki több nemzetiségű betelepülés szerepet játszott a változatos családrendszerek kialakulásában. Itt a nagycsalád lassú felbomlásának az oka nem a földtulajdon elaprózódása volt, ahogyan az a kiskun közösségekben lejátszódott, inkább a munkaerő elvándorlás és az iparosodás. Amíg a 20. század végére a Cserehát peremvidékén lévő törpefalvak elnéptelenedését tapasztaljuk, a több generáció együttélésére épített „Kádárkockák” vagy a felújított tornácos parasztházak szinte üresen állnak, a kiskunsági településeken